

Evangeliets andet bud

I 1939 offentliggjorde hl. moder Maria af Paris en artikel med overskriften *Evangeliets andet bud*. Det bud hun selv, frem for nogen, levede efter og døde på som martyr i Ravensbrück den 31. marts 1945, den dag vi mindes hende i Kirken. Artiklen stod i det eneste nummer af den revy, som "Ortodoks Aktion" nåede at udgive. Mange andre tekster har vi fra hendes hånd af både fiktiv, selvbiografisk og faglig teologisk art. *Evangeliets andet bud* er skrevet på russisk og oversat til fransk allerede i 1965 til "Contacts", nr. 51. Siden 2004, hvor hun blev indlemmet blandt de hellige af Konstantinopels Patriakats Hellige Synode, har mange kastet sig ud i studiet af hendes liv og værker. Førnævnte tidsskrift "Contacts - fransk revy om ortodoksi", nr. 224, oktober-december 2008 er helliget hendes selvbiografiske skrifter.

Moder Maria var 48, da hun skrev den foreliggende tekst, havde været

nonne i verden i 7 år, i 1935 skabt "Ortodoks Aktion", det sociale, åndelige og kulturelle center, som skulle blive tilflugtssted og redningsplanke for jøder af alle nationaliteter under nazisternes jødeforfølgelser. I teksten udfolder hun sin forståelse af Kristi bud til hver enkelt af os:

"Du skal elske Herren din Gud af hele dit hjerte og af hele din sjæl og af hele dit sind. Det er det største og det første bud. Men der er et andet, som står lige med det: **Du skal elske din næste som dig selv.**" (Matt 22:37-39):

Hun mener, at tilbøjeligheden til, at vi som kristne hengiver os til selvfordybelsen, kan forstærkes i krise- og katastrofetider, verden ses da som et ondt blændværk, og den egentlige virkelighed kommer til at bestå af det ensomme, angstfulde menneske over for Gud.

Ifølge moder Maria er det en frygtelig og farlig åndelig tilstand både for den enkelte og for hele Kirken: "Vi bør absolut, af alle kræfter, stride imod en sådan holdning, vække mennesker til opmærksomhed over for hinanden, kalde til en fælles tilstedeværelse foran Gud, kalde dem til sammen at bære deres sorger og gøre opmærksom på verdens ulave" (p.124).

I den Ortodokse Kirke er mennesket netop ikke en enegænger, det følger ikke individuelt frelsens vej. Kirken er fællesskabets sted, der forener alle de troende i kærligheden til Gud og kærligheden til næsten.

Moder Marias formål med artiklen er at forsyne os med gode grunde til at følge det andet bud. Først henleder hun, ved mange eksempler, læserens opmærksomhed på, hvordan vi opfordres til at have kærlighed til næsten i *den ortodokse bøn*, *den hellige Skrift* og i *Filokalia*. Dernæst anfører

hun nogle *åndelige principper for forholdet til os selv og næsten*, og endeligt fremhæver hun *Gudsmoder* som vort fremmeste forbillede.

Den ortodokse bøn

Med hensyn til **de personlige morgen- og aftenbønner**, så er det jo helt tydeligt, at her er tale om en overvægt af første person flertal: vi (vor, os) i forhold til første person ental: jeg (min, mig). Selv om det er bønner, vi siger hjemme bag lukkede døre.

For eksempel indledningsbønnerne: ”Ære være Dig *vor* Gud, ære være Dig.” Påkaldelsen af Helligånden ”Himmelske Konge” afsluttes med ordene: ”Kom tag Din bolig i *os*, rens *os* fra alt ondt og frels Du Algode *vore* sjæle”. ”Alhellige Treenighed” afsluttes med: ”Forbarm Dig over *os*. Herre rens *os* fra *vore* synder. Hersker forlad *os vore* overtrædelser. Hellige kom til *os* og helbred *vore* skrøbeligheder for Dit Navns skyld. Så følger ”Fader *vor*. Giv os i dag *vort* daglige brød, forlad *os vor* skyld, som *vi* og forlader *vore* skyldnere og led *os* ej i fristelse, men fri *os* fra den onde.” Og den indbyrdes opfordring til sidst: ”Kom *lad os* tilbede Gud *vor* Konge...”

I morgenbønnerne er flertalsformen ligeså tydelig og hyppig: ”*Vi* er stået op fra søvnen, og *vi* falder ned for Dig...*Vi* synger englenes sang for Dig...hellig er Du *vor* Gud...*forbarm Dig over os*.”

Det samme gælder bønnerne for de levende og døde og aftenbønnerne: fx ”Åbn barmhjertighedens port for *os*, du velsignede Gudføderneske, så at *vi*, som håber på dig, ikke må fortabes, men blive reddet af dig gennem alle livets omvæltninger, for du er de kristnes redning.”

Moder Maria konkluderer: ”Man kan altså sige, at det mest personlige og skjulte i en ortodoks kristens liv er fuldt og helt gennemtrængt af

følelsen af fællesskab med alle, af erfaringen af Kirkens karakteristiske 'katolicitet', eller udtrykt på russisk: 'sobornost' (dvs. Kirken som stedet for den totale åbenbaring og det universelle fællesskab, stedet, hvor der på samme tid eksisterer enhed i mangfoldigheden og i kærligheden og sandheden). Det er noget meget betydningsfuldt, som fortjener eftertanke." (p.125)

Hvad angår **den liturgiske bøn**, så gør det samme sig gældende. Præsten kan således ikke fejre liturgien alene, mindst én troende må være til stede, som da symboliserer hele folket, for eukaristiens mysterie er Kirkens fælles værk, den gennemføres i alles navn for alle. "At glemme dette fundament for troen ville, for de ortodokse, være som at bukke under for en form for protestantisk fristelse." (p.125)

Den hellige Skrift

"I modgang søger mennesket at beskytte sig, at skjule sig, at bryde enhver forbindelse med den vaklende verden, der omgiver ham. Han har måske det indtryk, at ved at huske på Gud og ved at flygte ind i sig selv, kan han undslippe ulykkerne, frelse sin sjæl og forblive ren midt i alt snavset." (p.126) . Men medicinen mod en sådan åndelig vildfarelse er at finde i den hellige Skrift: "Hvordan kan de elske Gud, som de ikke ser og hade deres bror, som befinder sig i deres nærhed?" (1 Joh 4:20). Apostlen Paulus siger sågar: "Jeg ville ønske, at jeg selv var forbandet og skilt fra Kristus, hvis det kunne hjælpe mine brødre og landsmænd." (Rom 9:3). Paulus taler her om at ofre sin sjæl, ikke blot sit liv.

Og ser vi på Herrens ord om **Den Yderste Dom** (Matt 25:31-45), bliver en anden og ligeså afgørende side af vort forhold til næsten klar for os: På denne dag bliver vi spurgt, om vi har givet de sultne brød, de tørstige

at drikke, besøgt de fængslede, modtaget de fremmede, givet de nøgne tøj, taget os af de syge...Med andre ord, om vi har elsket vor næste ikke blot i bøn, men oså gennem vore handlinger.

”Man kan kun retfærdiggøres ved en aktiv kærlighed, ved at give sin sjæl for sine venner og ved at glemme sig selv. Hvad vil det sige at give sin sjæl for sine venner? (...) Det er Kristi samlede værk på jorden, som giver os svaret. Gud har elsket verden så højt, at Han har givet os sin eneste søn (Joh 3:16). Kristus kalder os til den samme kærlighed. Man kan ikke følge Kristus uden at deltage, så godt det lader sig gøre, i kærlighedens offerdåd. (...) Men pas på! Hvad vi lige har sagt betyder ikke, at man kan ræsonnere således: ’Eftersom Kristus har givet os vished for, at vi møder Ham i enhver fattig, lad os så vise ham kærlighed, som, under dække af fattigdom, i virkeligheden er Den himmelske Konge, som ikke vil forspilde vore gaver, men give os dem hundredfold tilbage.’ Nej, selv om Kristus virkelig er til stede og lider i den fattige og ulykkelige, så er denne ikke desto mindre sig selv, i sin fattigdom og sin elendigheds virkelighed. Vi bør modtage den fattige i Kristi kærligheds navn; ikke fordi vi opnår en belønning, men fordi vi opflammes af Kristi opofrende kærlighed, fordi vi forenes med Kristus i denne kærlighed, fordi vi har del i Hans lidelse på Korset, fordi vi lider, ikke for vor egen renselse og vor egen frelse, men fordi vi faktisk lider for vor næste, den fattige, den ulykkelige, fordi vore lidelser lindrer hans. Vi kan ikke elske på en opofrende måde i vort eget navn, men kun i Kristi Navn, i Navnet på det Guds billede, der viser sig for os i ethvert menneske.” (p. 129)

Filokalia

Moder Maria henviser også til kirkefædrene og Filokalia for at bevise, at

hendes tolkning af næstekærlighedsbudet har været gældende til alle tider i ortodoksien. Hun påpeger, at Filokalia består af udvalgte tekster:

”uddrag, som er udvalgt med henblik på den enkeltes asketiske praksis. Det er derfor ikke overraskende, at de temaer som interesserer os her er så lidt repræsenterede.” (p.130) Det er altså kun få sider, der behandler forholdet til næsten – og dét ikke på entydig vis. ”For eksempel skriver Evagrius (346-399) på den ene side: ’Det er bedre at befinde sig iblandt mængden med kærlighed, end alene i en grotte med had.’ Men på den anden side opregner han ’fem måder, hvorpå man kan opnå Guds velvilje: ren bøn, salmesang, læsning af de hellige Skrifter, tænke på sine synder, praktisk arbejde.’ Tanken om mængden, iblandt hvilken man bør være til stede med kærlighed synes her fuldstændig at være glemt.” (p.131). Men i Filokalia findes der også bemærkelsesværdige og klare tanker om det andet bud, som ligger helt i forlængelse af Kristi lære om nødvendigheden af at give sin sjæl for næsten.

Moder Maria fremhæver den hellige Nil Sinaïtten for at sige:” Man bør bede, i lighed med englene, ikke blot for sin egen renselse, men også for alle menneskers renselse. Lykkelig er den munk, som ser Guds billede i ethvert menneske. Lykkelig den munk, som betragter opfyldelsen af de andres frelse og alles fremskridt som sin egne frelse og sine egne fremskridt. Lykkelig den munk, som ved, at han er med alle og ser enhver som sig selv. **Foretræk intet frem for kærligheden til din næste, med mindre det fører til foragt for kærligheden til Gud.**” (p.133)

Også hl.Efraïm Syrereren (ca. 306 – 373) og hl.Isaac Syrereren (VII årh) kan moder Maria citere for utvetydige udsagn om næstekærlighedsbudet. Efraïm Syrereren: ”Ingen har ret til at sige, at han vokser åndeligt i kærlighed til næsten, hvis han negligerer den dimension, som i forhold til

hans kræfter og tidens og stedets krav, kræver fysisk anstrengelse. For det er kun en sådan anstrengelse, der bringer vished for, at den fuldkomne kærlighed eksisterer i et menneske. **Det er, når vi, ifølge vore muligheder, er tro og sande på dét plan, at vor sjæl modtager kraften til at nå (...) den højeste og mest guddommelige fordybelse.**” (p.134)

Hos Isaac Syreren hedder det:”Lad dig forfølge, men selv må du ikke forfølge. Lad dig korsfæste, men selv må du ikke korsfæste, lad dig krænke, men selv må du ikke krænke. Lad dig bagtale, men selv må du ikke bagtale ...Glæd dig med dem, som glæder sig og græd med dem, der græder: Det er tegn på renhed. Lid med de lidende. Udgyd tårer med synderne. Vær glad med de angrende. Vær ven med alle, men forbliv alene i din ånd.” (p.134f.)

Moder Maria giver udtryk for, at disse ”brændende ord” er vigtige, ligeså ringe en plads de får i Filokalia, og at de, trods dette faktum, giver hendes efterforskning af evangeliets andet bud et patristisk fundament.

Åndelige principper for forholdet til os selv og næsten

Moder Maria ser mennesket som ”tre-enigt”, sammensat af krop, sjæl og ånd. Reglen om, at man ikke skal gøre mod andre, hvad man ikke vil, at andre skal gøre mod én selv, mener hun ikke er tilstrækkelig. Man må gå videre og kræve mere af sig selv, end det man kan forvente af andre.

Moder Maria anskuer de tre niveauer, dels ud fra jegets position, dels ud fra forholdet til næsten.

Vor **fysiske eksistens** kræver *arbejde og ædruelighed/mådehold* af os: ”Arbejdet er ikke kun et onde, den forbandelse, der hviler over Adam. Det er også en medvirken til den guddommelige frelsesøkonomi. Det kan forvandles og helliggøres. (...) Det bør altid være en anstrengelse på

Herrens mark. (...) Mådeholdet er en meget nyttig hjælp til at befri opmærksomheden – der alt for ofte fastholdes af menneskelige begrænsninger – og åbne den for en mere ophøjet virkelighed.” (p.136). I vort forhold til næsten skal vi lade os vejlede af evangelieteksten *Den Yderste Dom*. Det vigtigste er, at vor tjeneste ikke har et skjult formål eller en hensigt, der grunder sig i egeninteresse i form af karriere eller profit. Hun afrunder dette afsnit med følgende tankevækkende bemærkning: ”Selv om de asketiske regler for vor holdning til næstens materielle behov af og til kan synes at glide i ét med dagligdagens gråtoner, så er de dog allerede beviset på muligheden for et guddommeligt fællesskab. De antager en åndelig karakter.” (p.138)

For moder Maria er **den gode psyke** den, der udvikler sin opmærksomhed, åbner sig empatisk for næsten og transformerer sig til et instrument for næstekærligheden, hvorimod **den dårlige psyke** er den, der giver sig hen til besættende lidenskaber eller den, der lukker sig omkring sig selv og sine egne følelser. Hun advarer os mod to farer i omgangen med vor næste: Vi bør ikke være for nøjeregnende eller anlægge bestemte og reducerende kriterier for den andens psykiske ve og vel. Men vi bør bestemt heller ikke uden videre acceptere næsten, som han er, ”på en sentimental og næsten absolut måde med hans laden-stå-til, alle hans sår og gevækster. Den rette holdning befinder sig midt imellem. Den opnår vi ved kærlighedens klartseende opmærksomhed.” (p.139).

Når det drejer sig om **det åndelige niveau**, så bør vi utvetydigt følge ”den bevidste selvfornektelse og til stadighed forsøge at stemme overens med Guds vilje, blive et instrument i Hans hænder for at opfylde Hans hensigt med verden. Vi bør være et middel og ikke et mål.” (p.140)

I vort møde med næsten bør vi bøje os for Guds billede i ham, men også,

i kærlighedens klare lys, indse hvor falmet og skadet det er og indlede en kamp mod djævelen i Guds Navn. Det kan lade sig gøre ved at ”sætte hele sit håb til Gud og ikke sig selv, ved at aflægge enhver antydning af egennytte og, som David, ved at afføre sig sin rustning og kæmpe mod Goliath med Guds Navn som eneste våben. (...)

”Det er, kort skitseret, de holdepunkter som et menneske bør følge i sin tørst efter asketiske bedrifter i kærlighed til næsten. Alt dette lader sig resumere i billedet af den korsfæstede Kristus: Han har ofret sin krop indtil døden på et kors, i sin menneskelige sjæl gennemlevet lidelsen og overgivet Sin ånd i Faderens hænder. Han kalder os alle til et lignende offer. For Sit offer, det har Han realiseret for det hele menneske, ånd, sjæl og krop.” (p.141)

Gudsmoder

En anden højt elsket og æret vejviser for ortodoks bevidsthed er Gudsmoder. Hun kan frem for nogen tjene os som et forbillede i næstekærlighed: ”Det beskyttende slør, som hun folder ud over verden, hendes forbøn for alle menneskenes synder og elendigheder viser os den sikre og sande vej til kærligheden for vor næste. Gudsmoder opfordrer os til, som den højeste af alle fordringer, at lade vore hjerter gennembore af vore brødres kors. Således er der sammenfald mellem Guds Søns bud – ofte gentaget i Evangeliet og bekræftet af hele Hans jordiske livs bedrifter – og Gudsmoders vej, som den åbenbares for os fra Bebudelsen til hendes tragiske tilstedeværelse ved Korsets fod (...).” (p.141)

Mod slutningen af denne artikel om *det andet bud* skriver moder Maria:

”Vi er kaldede til at inkarnere vor Kirkes fundament på en levende og

kreativ måde: katoliciteten og gud-menneskeligheden. Vi er kaldede til at sætte det sande fællesskabs mysterie op mod løgnerelationerne mellem mennesker. Det er faktisk den eneste måde, Kristi kærlighed kan udtrykkes på, livets eneste vej. Uden for den vej er der kun død ved ilden og asken, død ved de utallige former for had, som adskiller den nulevende menneskehed i klasser, nationer, racer...Som modsætning til alle disse former for totalitarisme af mystisk art bør vi sætte én eneste virkelighed: personen, Guds billede i mennesket. Som modsætning til alle disse former for passiv individualisme i demokratiet, bør vi sætte katolicitet, sobornost. (p.143)

Hellige Maria af Paris bed til Gud for os!

Kilde: H. Arjakovsky-Klepinine *Mère Marie Skobtsov – Le sacrement du frère* (Cerf, 2001): "Le second commandement de l'Évangile"
p.123-144

af Inger Birgitte Bjerg